РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

26 ноември 2009 година*

По дело C-363/08

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Verwaltungsgerichtshof (Австрия) с акт от 25 юни 2008 г., постъпил в Съда на 7 август 2008 г., в рамките на производство по дело

Romana Slanina

срещу

Unabhängiger Finanzsenat, Außenstelle Wien,

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: г-н J.-C. Bonichot, председател на четвърти състав, изпълняващ функцията на председател на втори състав, г-жа C. Toader, г-н C. W. A. Timmermans, г-н K. Schiemann (докладчик) и г-н P. Kūris, съдии,

* Език на производството: немски.

генерален адвокат: г-н M. Poiares Maduro,
секретар: г-н B. Fülöp, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 2 юли 2009 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за г-жа Slanina, от адв. M. Tröthandl, Rechtsanwalt,

— за Unabhängiger Finanzsenat, Außenstelle Wien, от г-н W. Pavlik, в качеството на представител,

— за австрийското правителство, от г-жа C. Pesendorfer и г-жа M. Winkler, в качеството на представители,

— за гръцкото правителство, от г-жа S. Vodina и г-жа O. Patsopoulou, в качеството на представители,

— за полското правителство, от г-н M. Dowgielewicz, в качеството на представител,

— за Комисията на Европейските общности, от г-н V. Kreuschitz, в качеството на представител,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността, изменен и актуализиран с Регламент (ЕО) № 118/97 на Съвета от 2 декември 1996 година (ОВ L 28, 1997 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 4, стр. 35, поправка ОВ L 32, 2008 г., стр. 31, наричан по-нататък „Регламент № 1408/71“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-жа Slanina — разведена австрийска гражданка, прехвърлила местожителството си в Гърция, и Unabhängiger Finanzsenat, Außenstelle Wien по повод връщането на семейни добавки и данъчни кредити, получени от заинтересованата в Австрия за нейната дъщеря.

Правна уредба

Общностна правна уредба

3 Член 1, буква е), подточка i) от Регламент № 1408/71 определя термина „член на семейството“ като означаващ:

„[…] всяко лице, което е определено или признато за член на семейството, или е определено като член на домакинството от законодателството, съгласно което се предоставят обезщетенията […]; въпреки това, когато съгласно посочените законодателства за член на семейството или за член на домакинството се счита само лице, което живее под един и същи покрив със заетото или самостоятелно заетото лице, това условие се счита за изпълнено, ако въпросното лице е главно на издръжка на това лице. […]“

4 Съгласно член 2, параграф 1 от Регламент № 1408/71 последният се прилага:

„[…] за заети или самостоятелно заети лица, които са или са били подчинени на законодателството на една или повече държави членки и които са граждани на една от държавите членки […], както и за членовете на техните семейства и преживелите ги лица.“

5 Член 13 от Регламент № 1408/71 гласи:

„1. Съобразно разпоредбите на член 14в, лицата, за които се прилага настоящият регламент, са подчинени на законодателството на само една държава членка. Това законодателство се определя в съответствие с разпоредбите на настоящия дял.

2. Съобразно разпоредбите на членове от 14 до 17:

а) лице, което е заето на работа на територията на една държава членка, е подчинено на законодателството на тази държава, дори и ако пребивава на територията на друга държава членка […]

[…]“

6 Член 73 от Регламент № 1408/71, озаглавен „Заети или самостоятелно заети лица, членовете на чиито семейства пребивават в държава членка, различна от компетентната държава“, има следното съдържание:

„Заето или самостоятелно заето лице, което е подчинено на законодателството на държава членка, има право, по отношение на членовете на неговото семейство, които пребивават в друга държава членка, на семейните обезщетения, предвидени от законодателството на първата посочена държава като пребиваващи в тази държава лица, съобразно разпоредбите на приложение VI.“

7 Член 76, параграф 1 от Регламент № 1408/71, озаглавен „Правила за приоритетно прилагане в случаи на натрупване на право на семейни обезщетения съгласно законодателството на компетентната държава и съгласно законодателството на държавата членка по пребиваване на членовете на семейството“, гласи:

„Когато съгласно законодателството на държавата членка, на чиято територия пребиват членовете на семейството, се предвиждат семейни обезщетения през един и същи период от време за един и същи член на семейството и въз основа на упражняването на дадена професия, правото на дължимите семейни обезщетения в съответствие със законодателството на друга държава членка, по целесъобразност съгласно членове 73 или 74, се прекратява до размера, предвиден в законодателството на първата държава членка.“

8 Макар да са направени изменения на Регламент № 1408/71 по време на периода, към който се отнася спорът по главното производство, те не влияят на разрешаването на този спор.

Национална правна уредба

9 По силата на член 2, параграф 1 от Закона относно компенсирането на семейните разходи чрез добавки (Familienlastenausgleichsgesetz) от 1967 г. (наричан по-нататък „FLAG“) право на семейни добавки за деца имат лицата с местожителство или обичайно пребиваване на федералната територия.

10 Член 2, параграф 2 от FLAG гласи, че право на семейни добавки има лицето, чието домакинство включва детето. Лице, чието домакинство не включва детето, но което поема основните разходи за издръжката на това дете, има право на семейни добавки, ако никое друго лице няма право на тях по силата на първото изречение от този параграф.

11 Член 2, параграф 8 от FLAG посочва, че лицата с местожителство както на федералната територия, така и в чужбина имат право на семейни добавки само ако центърът на техните интереси се намира на федералната територия и ако децата пребивават постоянно на тази територия. Според същата тази разпоредба лицето има център на своите интереси в държавата, с която има най-тесни лични и икономически връзки.

12 Член 26, параграф 1 от FLAG предвижда:

„Всеки, който е получил неправомерно семейни добавки, е длъжен да възстанови съответните суми […]“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

13 От акта за преюдициално запитване е видно, че г-жа Slanina е майка на момиче — Нина, родена през 1991 г. Когато е започнало изплащането на семейните добавки на г-жа Slanina, условията за тяхното предоставяне са били изпълнени.

14 Считано от лятото на 1997 г., г-жа Slanina се установява в Гърция, където Нина посещава училище от есента на същата година. Нейният баща, бивш съпруг на г-жа Slanina и австрийски гражданин, пребивава в Австрия, където упражнява професионална дейност. Жалбоподателката по главното производство упражнява сама родителските права върху своята дъщеря. Бащата на детето дължи издръжка, но не я изплаща.

15 През периода от 1 януари 1998 г. до 31 октомври 2003 г. г-жа Slanina получава в Австрия семейни добавки и данъчни кредити за дъщеря си Нина в размер на общо 10 884,95 евро, от които 7 824,79 евро семейни добавки и 3 060,16 евро данъчни кредити. С решение на Finanzamt (данъчен център) на Mödling (Австрия) от 22 октомври 2003 г. тези суми са ѝ поискани обратно с мотив, че от 1997 г. тя пребивава постоянно с дъщеря си в Гърция. Всъщност посоченият Finanzamt счита, че не е било изпълнено едно от условията за предоставяне на семейни добавки по силата на член 2, параграф 8 от FLAG, а именно условието, свързано с определяне на центъра на интереси и на постоянно пребиваване на детето в Австрия.

16 До 2001 г. г-жа Slanina не упражнява никаква професионална дейност, нито е регистрирана като безработна в Гърция. Тя посреща разходите си благодарение на помощта на родителите си и на спестяванията си. От 2001 г. тя упражнява сезонна дейност като екскурзовод от месец май до началото на месец октомври в гръцко предприятие.

17 Жалбата, подадена от г-жа Slanina срещу решението на Finanzamt на Mödling от 22 октомври 2003 г., е отхвърлена първо с предварително решение от 9 декември 2004 г. на посочения Finanzamt, а след това с решение на Unabhängiger Finanzsenat, Außenstelle Wien от 30 юни 2005 г. Като последица от това жалбоподателката по главното производство сезира запитващата юрисдикция. Тя изтъква по същество, че дори да не е имала право на семейните добавки по силата на австрийското законодателство, при все това следвало да се приложи Регламент № 1408/71. След като бащата на Нина, нейният бивш съпруг, пребивавал и работел в Австрия, по силата на член 73 от този регламент г-жа Slanina имала право на семейни добавки независимо от факта, че пребивавала в Гърция.

18 При тези обстоятелства Verwaltungsgerichtshof решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Следва ли от Регламент № 1408/71 [...], че безработна, разведена жена, бившият съпруг на която е с местоживеене в Австрия и упражнява там дейност като заето лице, запазва своето право да получава семейни добавки

(за дете) спрямо Австрия, когато установи своето местоживеене в друга държава членка и премести в нея центъра на своите интереси, ако и там тя продължава да е безработна?

2) Има ли отражение върху отговора на първия въпрос обстоятелството, че Австрия, където разведеният съпруг е останал, има единствено местоживеене и упражнява професионална дейност, му предоставя, при определени условия, право да получава семейни добавки (за детето), когато правото на разведената съпруга вече не съществува?

3) Следва ли от Регламент № 1408/71, че разведената съпруга има право да получава семейни добавки (за детето) спрямо Австрия, където разведеният съпруг и баща на детето живее и упражнява професионална дейност, когато в описаните в първия въпрос обстоятелства настъпи промяна поради това, че съпругата започне да упражнява професионална дейност в новата държава членка?“

По преюдициалните въпроси

По първия и втория въпрос

19 С първия и втория си въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 73 от Регламент № 1408/71 трябва да се тълкува в смисъл, че разведеното лице, на което са изплащани семейните добавки от компетентната институция на държавата членка, където то е пребивавало и където бившият му съпруг продължава да живее и работи, запазва правото на тези добавки дори ако напусне тази държава,

за да се установи заедно с детето си в друга държава членка, където не работи, и дори ако бившият съпруг, баща на детето, би могъл да получава посочените добавки в своята държава по пребиваване.

20 От преписката е видно, че г-жа Slanina е бивша съпруга на заето лице, което през периода, към който се отнася спорът по главното производство, е било подчинено, по силата на член 13, параграфи 1 и 2 от Регламент № 1408/71, на законодателството на Република Австрия — държава членка, на чиято територия то е упражнявало професионална дейност.

21 Според член 73 от Регламент № 1408/71 заето или самостоятелно заето лице, което е подчинено на законодателството на държава членка, има право, по отношение на членовете на неговото семейство, които пребивават в друга държава членка, на семейните обезщетения, предвидени от законодателството на първата посочена държава, като пребиваващи в тази държава лица.

22 Предметът на посочения член 73 е да гарантира на членовете на семейството на работника, подчинен на законодателството на дадена държава членка, които пребивават в друга държава членка, предоставянето на семейните обезщетения, предвидени от приложимото законодателство на първата държава (вж. Решение от 10 октомври 1996 г. по дело Hoever и Zachow, C-245/94 и C-312/94, Recueil, стр. I-4895, точка 32, както и Решение от 5 февруари 2002 г. по дело Humer, C-255/99, Recueil, стр. I-1205, точка 39).

23 Въпреки че запитващата юрисдикция не е задала на Съда въпрос в това отношение, следва да се отбележи, че правото на семейни добавки за детето на основание член 73 от Регламент № 1408/71, изплащани или на г-жа Slanina, или на бившия ѝ съпруг, действително е подчинено на условието детето да може да попадне в приложното поле на Регламент № 1408/71 по отношение на лицата. То е определено в член 2 от този регламент. Така, съгласно този член 2, параграф 1 посоченият регламент се прилага по-специално „за заети или самостоятелно заети лица, които са или са били подчинени на законодателството на една или повече държави членки и които са граждани на една от държавите членки […], както и за членовете на техните семейства […]“.

24 Що се отнася до понятието „член на семейството“, то е определено в член 1, буква е), подточка i) от Регламент № 1408/71 като означаващо „всяко лице, което е определено или признато за член на семейството, или е определено като член на домакинството от законодателството, съгласно което се предоставят обезщетенията […]; въпреки това, когато съгласно посочените законодателства за член на семейството или за член на домакинството се счита само лице, което живее под един и същи покрив със заетото или самостоятелно заетото лице, това условие се счита за изпълнено, ако въпросното лице е главно на издръжка на това лице. […]“.

25 Така, първоначално тази разпоредба изрично препраща към националната уредба, означавайки като „член на семейството“ „всяко лице, което е определено или признато за член на семейството, или е определено като член на домакинството от законодателството, съгласно което се предоставят обезщетенията […]“, а именно, в делото по главното производство, от разпоредбите на FLAG.

26 След това член 1, буква е), подточка i) от Регламент № 1408/71 въвежда коректив, според който „въпреки това, когато съгласно посочените [национални] законодателства за член на семейството или за член на домакинството се счита само лице, което живее под един и същи покрив със заетото или самостоятелно заетото лице, това условие се счита за изпълнено, ако въпросното лице е главно на издръжка на това лице. […]“.

27 Следователно запитващата юрисдикция трябва да провери дали в конкретния случай е изпълнено предвиденото в член 1, буква е), подточка i) от Регламент № 1408/71 условие, т.е. дали детето, въпреки че не е живяло със своя баща през разглеждания по главното производство период, е можело да бъде считано по смисъла и за целите на прилагането на националния закон като „член на семейството“ на своя баща и в случай че отговорът е отрицателен, дали то е можело да бъде разглеждано като „главно на издръжка“ на това лице.

28 От представената на Съда преписка е видно, че бившият съпруг на г-жа Slanina действително е бил длъжен да изплаща издръжка за своята дъщеря Нина.

Обстоятелството, че той не я е плащал, е без значение от гледна точка на въпроса дали детето е член на неговото семейство.

29 В хипотезата, в която въз основа на констатациите си запитващата юрисдикция трябваше да стигне до заключението, че разглежданият по главното производство случай попада в приложното поле на Регламент № 1408/71 по отношение на лицата, се поставя въпросът дали лице, което се намира в положението на г-жа Slanina, може да се позове на член 73 от този регламент. Освен това националната юрисдикция иска да се установи дали обстоятелството, че разведеният съпруг е останал в Австрия, където работи и би имал право на разглежданите по главното производство обезщетения от гледна точка на националния закон, може да се отрази върху правото на лице, което се намира в положението на г-жа Slanina, да запази посочените обезщетения.

30 В това отношение следва да се подчертае, че е без значение обстоятелството, че г-жа Slanina и нейният бивш съпруг са разведени. Всъщност Съдът вече е приел, че макар и да е вярно, че Регламент № 1408/71 не се отнася изрично до положението на семейства след развод, нищо не обосновава тяхното изключване от приложното поле на посочения регламент. Всъщност една от обичайните последици на развода е, че родителските права се предоставят на единия от двамата родители, при когото детето ще пребивава. Възможно е обаче поради различни причини, в конкретния случай вследствие на развод, родителят, който упражнява родителските права върху детето, да напусне своята държава членка по произход и да се установи в друга държава членка с цел, както в горепосоченото Решение по дело Humer, да работи там, или, както в настоящото дело по главното производство, да упражнява там дейност като заето лице едва няколко години, след като е установил там пребиваването си. В такъв случай пребиваването на ненавършилото пълнолетие дете също се премества в тази друга държава членка (вж. Решение по дело Humer, посочено по-горе, точки 42 и 43).

31 Следва да се отбележи, че поради самото си естество семейните обезщетения не могат да се считат за дължими на дадено лице независимо от неговото семейно положение. Следователно е без значение, че лицето, на което се предоставят семейните обезщетения, е г-жа Slanina, а не самият работник, — а именно бившият съпруг на последната (вж. Решение по дело Humer, посочено по-горе, точка 50).

32 С оглед на гореизложеното на първия и втория въпрос следва да се отговори, че член 73 от Регламент № 1408/71 трябва да се тълкува в смисъл, че разведено лице, на което са били изплащани семейните добавки от компетентната институция на държавата членка, където то е пребивавало и където бившият му съпруг продължава да живее и работи, запазва за своето дете, при условие последното да е признато за „член на семейството“ на този бивш съпруг по смисъла на член 1, буква е), подточка i) от посочения регламент, правото на тези добавки дори ако напусне тази държава, за да се установи заедно с детето си в друга държава членка, където не работи, и дори ако посоченият бивш съпруг би могъл да получава посочените добавки в своята държава членка по пребиваване.

По третия въпрос

33 С третия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали обстоятелството, че г-жа Slanina е започнала да упражнява професионална дейност в Гърция, е повлияло върху съществуването на нейното право на семейни добавки в Австрия.

34 В хипотезата, в която трябваше да се докаже, че упражняването на посочената професионална дейност действително е довело до възникването в Гърция на право на семейни добавки, равностойни на добавките, получавани в Австрия, отговорът на този въпрос щеше да бъде утвърдителен.

35 От становищата на гръцкото правителство и на Комисията е видно, че гръцкото законодателство предвижда изплащане на семейни добавки само на определени заети лица. Следователно това изплащане винаги е свързано с трудово правоотношение, като пребиваването в Гърция само по себе си не е достатъчно. Запитващата юрисдикция трябва да определи дали от обстоятелството, че г-жа

Slanina е упражнявала професионална дейност на територията на Република Гърция, е възникнало правото ѝ да получава семейни добавки в тази държава членка.

36 Ако се окаже, че случаят е бил такъв, следва да се приложи правилото за „недопускане на натрупване“, предвидено в член 76 от Регламент № 1408/71. Предметът на тази разпоредба е да предотврати натрупването на права на семейни обезщетения, дължими, от една страна, по силата на член 73 от този регламент и от друга страна, по силата на националното законодателство на държавата по пребиваването на членовете на семейството, според което правото на семейни обезщетения възниква въз основа на упражняването на дадена професионална дейност (вж. Решение от 7 юни 2005 г. по дело Dodl и Oberhollenzer, C-543/03, Recueil, стр. I-5049, точка 53).

37 По силата на член 76 от Регламент № 1408/71 задължението за изплащане на семейни обезщетения в този случай първо тежи върху Република Гърция в качеството ѝ на държава членка по пребиваването на Нина и на майка ѝ. Правото на австрийски семейни обезщетения по силата на член 73 от този регламент се прекратява до размера, предвиден в гръцкото законодателство.

38 С оглед на гореизложеното на третия въпрос следва да се отговори, че упражняването от лице, което се намира в положение като това на жалбоподателката по главното производство, на професионална дейност в държавата членка по пребиваването му, от което действително възниква право на семейни добавки, има за последица прекратяването, в приложение на член 76 от Регламент № 1408/71, на правото на семейни добавки, дължими по силата на правната уредба на държавата членка, на територията на която бившият съпруг на това лице упражнява професионална дейност, до размера, предвиден в законодателството на държавата членка по пребиваването на лицето.

По съдебните разноски

39 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

1) **Член 73 от Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността, изменен и актуализиран с Регламент (ЕО) № 118/97 на Съвета от 2 декември 1996 година, трябва да се тълкува в смисъл, че разведено лице, на което са били изплащани семейните добавки от компетентната институция на държавата членка, където то е пребивавало и където бившият му съпруг продължава да живее и работи, запазва за своето дете, при условие последното да е признато за „член на семейството“ на този бивш съпруг по смисъла на член 1, буква е), подточка i) от посочения регламент, правото на тези добавки дори ако напусне тази държава, за да се установи заедно с детето си в друга държава членка, където не работи, и дори ако посоченият бивш съпруг би могъл да получава посочените добавки в своята държава членка по пребиваване.**

2) **Упражняването от лице, което се намира в положение като това на жалбоподателката по главното производство, на професионална дейност в държавата членка по пребиваването му, от което действително възниква право на семейни добавки, има за последица прекратяването,**

в приложение на член 76 от Регламент № 1408/71, изменен и актуализиран с Регламент № 118/97, на правото на семейни добавки, дължими по силата на правната уредба на държавата членка, на територията на която бившият съпруг на това лице упражнява професионална дейност, до размера, предвиден в законодателството на държавата членка по пребиваването на лицето.

Подписи